

ESRS E1: klimata pārmaiņas – klimata pārmaiņu mazināšana 1/16/24



PwC Ilgtspējas pakalpojumu konsultante
Ieva Igaune

Zaļā kursa mērķis ir padarīt Eiropu par pirmo klimatneitrālo kontinentu. Esam apņēmušies līdz 2030. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas par vismaz 55% (salīdzinot ar 1990. gada līmeni) un līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti. Lai sasniegtu šos mērķus un mazinātu ietekmi uz klimata pārmaiņām, valstīm un uzņēmumiem ir būtiski jāsamazina radītās SEG emisijas.

Visas SEG emisijas tiek iedalītas trīs tvērumos:

1. tvērums – tiešās emisijas, kas rodas/ tiek ražotas uzņēmuma pamatdarbības procesos;
2. tvērums – netiešās emisijas, kas saistītas ar uzņēmuma patērēto enerģiju (elektroenerģija, siltumapgāde, aukstumapgāde un tvaiks), bet kas nav pamatdarbības radītas;
3. tvērums – visas pārējās netiešās emisijas uzņēmuma vērtību ķēdē.

Klimata pārmaiņu mazināšana ir saistīta ar SEG emisiju plūsmas samazināšanu atmosfērā, samazinot šo gāzu avotus (piemēram, samazinot fosilā kurināmā patēriņu) vai uzlabojot Zemes dabiskās krātuves, kas uzkrāj un uzglabā šīs gāzes (piemēram, okeāni, meži un augsne). Klimata pārmaiņu mazināšanas mērķis ir izvairīties no būtiskas cilvēku iejaukšanās Zemes klimatā, stabilizēt SEG emisiju līmeni pietiekami ilgā laikposmā, lai ļautu ekosistēmām dabiski pielāgoties, nodrošināt, ka pārtikas ražošana netiek apdraudēta, un ļaut ekonomikas attīstībai turpināties ilgtspējīgā veidā.

2023. gada nogalē Eiropas Vides aģentūra (“EEA”) izstrādāja un publicēja ziņojumu Tendences un prognozes Eiropā 2023. gadā, kurā detalizēti aprakstīts šobrīd paveiktais klimata pārmaiņu mazināšanas jomā.

Līdz 2022. gadam ES spēja SEG emisiju apjomus samazināt par 31%, salīdzinot ar 1990. gada līmeni. Šis samazinājums galvenokārt bija saistīts ar energoapgādes un energoietilpīgo nozaru sektoriem, kuri kopš 2005. gada piedalās ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā. EEA ziņojums norāda, ka straujāki centieni SEG emisiju samazināšanā šobrīd ir nepieciešami autotransporta, ēku, lauksaimniecības un atkritumu sektoriem, jo tajos progress ir bijis gauss. Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) 2018/842 par saistošiem ikgadējiem siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumiem, kas ES dalībvalstīm jāpanāk no 2021. līdz 2030. gadam un kas dod ieguldījumu rīcībā klimata politikas jomā, lai izpildītu Parīzes nolīgumā paredzētās saistības (“Kopīgo centienu regula”), attiecas uz SEG emisijām no IPCC avotu kategorijām – “enerģētika”, “rūpnieciskie procesi”, “lauksaimniecība” un “atkritumi”. Kopējo centienu regula nosaka katras dalībvalsts SEG emisiju samazinājuma mērķus 2030. gadam. Latvijas mērķis ir 17% samazinājums.

Vienlaikus saskaņā ar EEA sākotnējām aplēsēm ES ir veiksmīgi palielinājusi atjaunojamās enerģijas patēriņa īpatsvaru, kas 2022. gadā sasniedza aptuveni 23% no kopējā ES bruto gala enerģijas patēriņa. ES kopējo SEG emisiju apjomu samazinājumā savu artavu ir sniedzis arī primārā enerģijas patēriņa samazinājums par 16% kopš 2005. gada.¹

EEA ziņojums uzsver arī darbības, kas veiktas pārvaldības aspektā. 2023. gada laikā dalībvalstis pieņēma

vairākas rīcībpolitikas un pasākumus ceļā uz nosprausto klimata un enerģētikas mērķu sasniegšanu. Arī Latvijā 2023. gada nogalē Ministru kabinets pieņēma aktualizēto Nacionālo enerģētikas un klimata plānu 2021.–2030. gadam, tādējādi stiprinot Latvijas nostāju klimata pārmaiņu mazināšanā.

Uzņēmumi var samazināt savas oglekļa emisijas dažādos veidos, taču efektīvākie pamatsoļi varētu būt šādi:

- pāriešana uz atjaunīgiem energoresursiem, piemēram, saules paneļu uzstādīšana un izmantošana. Šis risinājums sniedz rezultātus īsā laikposmā;
- dažādi energoefektivitātes pasākumi, piemēram, ražošanas procesu optimizēšana, izmantojot tehnoloģijas, kam nepieciešams mazāk enerģijas, vai arī ieviešot energopārvaldības sistēmu;
- izvēloties pakalpojumus un izejvielas, kas ražotas vai audzētas reģionā;
- ieviešot aprites ekonomikas principus u.c.²

2022. gada janvārī sadarbībā ar Biznesa ilgtspējas padomi Swedbank AS izdeva praktisku ceļvedi uzņēmumiem "CO2 emisiju noteikšana uzņēmuma vērtību ķēdē", kurā sniegtas atbildes uz praktiskiem jautājumiem, piemēram, kas ir SEG emisijas, kādi ir pamatsoļi uzņēmuma kopējās CO2 pēdas noteikšanai, kādi ir iespējamie samazināšanas veidi un kā izvirzīt mērķus.

Eiropas ilgtspējas ziņošanas standarti (ESRS) nosaka, ka klimata pārmaiņu mazināšana ir saistīta ar uzņēmuma centieniem sniegt ieguldījumu vispārējā procesā, ierobežojot globālās vidējās temperatūras pieaugumu līdz 1,5 °C salīdzinājumā ar pirmsindustriālā laikmeta līmeni, kā tas noteikts Parīzes nolīgumā. ESRS E1 attiecas uz informācijas atklāšanas prasībām, kas saistītas ar septiņām SEG emisiju gāzēm: oglekļa dioksīdu (CO2), metānu (CH4), dislāpekļa oksīdu (N2O), daļēji halogenētiem fluorogļūdeņražiem (HFC), perfluorogļūdeņražiem (PCF), sēra heksafluorīdu (SF6) un slāpekļa trifluorīdu (NF3), bet ne tikai ar tām. Tas ietver arī prasību atklāt informāciju par to, kā uzņēmums risina jautājumus, kas saistīti ar tā radītajām SEG emisijām un pārkārtošanās riskiem.

Korporatīvās ilgtspējas ziņošanas direktīva un ESRS E1 standarts ir vērsts uz to, lai uzņēmumi ziņotu par savas darbības pozitīvajām un negatīvajām sekām uz klimata pārmaiņām. Tas ietver visus darbības aspektus – gan emisijas, kas rodas ražošanas procesā no patērētā enerģijas daudzuma, gan tās, kas rodas uzņēmuma augšupejošajā un lejupejošajā vērtību ķēdē. Jaunais ziņošanas ietvars nosaka, ka ilgtspējas ziņojumā jāiekļauj informācija par to, kas notiek tagad un kas varētu notikt nākotnē. Uzņēmumam jāparedz un jāņem vērā iespējamā ietekme, sniedzot ietekmes pusēm skatījumu uz saviem mērķiem caur savu ilgtspējas stratēģiju. Lai iegūtu pilnīgu izpratni par uzņēmuma centieniem klimata pārmaiņu mazināšanā, ilgtspējas pārskatā jāiekļauj informācija par salīdzinošo gadu jeb bāzes gadu, nevis tikai par ziņošanas gadu.

Viens no ESRS E1 standarta nozīmīgākajiem aspektiem ir prasība izklāstīt pārejas plānu klimata pārmaiņu mazināšanai. Šis plāns ir stratēģisks ceļvedis, lai panāktu pārmaiņas, un ietver informāciju par SEG emisiju samazināšanas mērķrādītājiem, kā arī liek norādīt dekarbonizācijas sviras, plānotās darbības un iniciatīvas klimata pārmaiņu mazināšanā un citus aspektus. Lai pilnībā izprastu ESRS E1 standarta prasības, tas jālasa kopā ar ESRS 1 un 2.³

Šā gada 25. aprīlī aicinām apmeklēt jauno *PwC's ESG Academy* vebināru "Siltumnīcefekta gāzu emisiju aprēķini un to nozīme ilgtspējas ziņošanā".

Pieteikties ESG jaunumu saņemšanai e-pastā

¹ EEA, 2023. gada 24. oktobrī, “Trends and projections in Europe 2023”

² Swedbank, 2022. gada 3. jūnijā, “CO2 emisiju noteikšana uzņēmuma vērtību ķēdē”

³ 2023. gada 31. jūlija Komisijas deleģētā regula (ES) 2023/2772, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu 2013/34/ES papildina attiecībā uz ilgtspējas ziņu sniegšanas standartiem (ESRS)